

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Навчально-науковий інститут управління, психології та безпеки
Кафедра загальної та соціальної психології

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Кваліфікаційна робота

здобувача вищої освіти
першого бакалаврського рівня
заочної форми навчання
спеціальності 053 Психологія
Анни ГАВРИК

Науковий керівник:

професор кафедри загальної та соціальної
психології, кандидат психологічних наук,
доцент
Олена ВАВРИНІВ

Рецензент:

професор кафедри
практичної психології
доктор психологічних наук, доцент
Євген КАРПЕНКО

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
«__» _____ 2026 р., протокол № ____
Завідувач кафедри загальної та соціальної психології
доктор психологічних наук, професор
_____ **Зоряна КОВАЛЬЧУК**

АНОТАЦІЯ

Гаврик А. Психологічні особливості особистісної самореалізації студентської молоді

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню проблеми особистісної самореалізації студентської молоді. У роботі здійснено теоретичний аналіз феномену самореалізації особистості у психологічній науці, зокрема розглянуто підходи до трактування самореалізації в сучасних психологічних концепціях та окреслено психологічні особливості особистісної самореалізації студентської молоді. Використаний комплекс психодіагностичних методів дав змогу всебічно дослідити й проаналізувати особливості особистісної самореалізації студентів. У результаті емпіричного дослідження встановлено наявність статистично значущих кореляційних зв'язків між показниками самореалізації та провідними мотивами навчальної діяльності, серед яких: прагнення забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності, отримання інтелектуального задоволення, набуття глибоких і ґрунтовних знань, досягнення поваги викладачів, здобуття схвалення батьків та оточення, отримання диплома, своєчасне виконання навчальних завдань і готовність до занять.

Ключові слова: самореалізація, особистісна самореалізація, студенти, професійна діяльність.

ANOTATION

Havryk A. Psychological features of personal self-realization of student youth

The qualification paper is devoted to the study of the problem of personal self-realization of student youth. The paper presents a theoretical analysis of the phenomenon of personal self-realization in psychological science, in particular, approaches to understanding self-realization within contemporary psychological concepts are considered, and the psychological features of personal self-realization of students are outlined.

The selected комплекс of psychodiagnostic research methods made it possible to comprehensively investigate and analyze the peculiarities of students' personal self-realization. The empirical study revealed statistically significant correlations between indicators of self-realization and the leading motives of educational activity, including the desire to ensure success in future professional activity, obtain intellectual satisfaction, acquire deep and solid knowledge, gain respect from teachers, receive approval from parents and others, obtain a diploma, complete academic tasks on time, and remain constantly prepared for classes.

Keywords: self-realization, personal self-realization, students, professional activity.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	6
1.1. Проблема самореалізації особистості у працях сучасних зарубіжних та вітчизняних науковців.	6
1.2. Психологічні закономірності особистісної самореалізації студентської молоді.	15
Висновки до першого розділу.	29
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.	31
2.1. Опис методів та характеристика вибірки дослідження.	31
2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження проблеми особистісної самореалізації студентської молоді.	34
Висновки до другого розділу	47
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку суспільства проблема особистісної самореалізації студентської молоді набуває особливої актуальності. Студентський вік є важливим етапом становлення особистості, формування системи цінностей, професійних орієнтирів і прагнення до самовизначення. Саме в цей період відбувається активний пошук власного «Я», розкриття внутрішнього потенціалу та прагнення до реалізації власних можливостей.

Особистісна самореалізація студентської молоді є складним психологічним процесом, що пов'язаний із мотиваційною сферою, самооцінкою, навчальною діяльністю та професійним становленням особистості. Успішна самореалізація сприяє розвитку впевненості у власних силах, самостійності, відповідальності та здатності ефективно досягати поставлених цілей.

Проблема самореалізації особистості широко висвітлюється у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, однак сучасні соціальні умови, високий рівень вимог і конкуренції створюють нові виклики для студентської молоді. Це зумовлює необхідність дослідження психологічних особливостей особистісної самореалізації студентів та чинників, які впливають на її формування і розвиток.

Проблема самореалізації особистості як психологічного феномену знайшла відображення у наукових працях багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема М. Боришевського, Г. Костюка, К. Роджерса, В. Татенка, Т. Титаренко, А. Фурмана Р. Яремка та інших. Питання психологічних умов, що забезпечують розвиток особистісного потенціалу та сприяють самореалізації особистості, досліджували М. Пірен, Я. Галета, Т. Герасимів, Л. Співак та інші науковці. Особливості самореалізації студентської молоді висвітлено у працях Б. Базарника, Т. Герасиміва, І. Козицької, М. Садової та інших дослідників.

Дослідження психологічних особливостей особистісної самореалізації студентської молоді є важливим, оскільки саме у студентському віці відбувається активне професійне та особистісне становлення людини, формуються життєві цінності, цілі, мотивація та прагнення до саморозвитку. Успішна самореалізація сприяє розвитку впевненості у власних можливостях,

професійної компетентності, психологічного благополуччя та здатності ефективно адаптуватися до сучасних умов життя.

Крім того, сучасні соціальні виклики, високий рівень конкуренції, невизначеність і психоемоційне навантаження можуть ускладнювати процес самореалізації молоді, що зумовлює необхідність глибокого вивчення чинників, які впливають на розвиток особистісного потенціалу студентів та їхню здатність до самореалізації.

Об'єкт дослідження – самореалізація особистості.

Предмет дослідження – психологічні особливості особистісної самореалізації студентів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості особистісної самореалізації студентської молоді.

Завдання:

1. Проаналізувати наукову літературу з проблеми самореалізації особистості та визначити психологічні особливості особистісної самореалізації студентської молоді.

2. Емпірично дослідити психологічні особливості особистісної самореалізації студентської молоді.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувались такі методи дослідження: *теоретичні* – аналіз, синтез, систематизація, класифікація, узагальнення; *емпіричні* – тестування з використанням стандартизованих психодіагностичних методик, зокрема таких: Багатовимірний опитувальник самореалізації особистості, Методика вивчення мотивів навчальної діяльності студентів, Опитувальник самоствавлення, Опитувальник самоактуалізації особистості; *статистичні*: відсотковий аналіз, кореляційний аналіз.

Опрацювання експериментально отриманих даних здійснювалося за допомогою комп'ютерного пакету статистичних програм SPSS 20.0. з використанням методів параметричної статистики.

База дослідження: студенти 3-го та 4-го курсу спеціальності Психологія Львівського державного університету внутрішніх справ.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у здійсненні науково-теоретичного аналізу проблеми самореалізації особистості в юнацькому віці, уточненні та узагальненні наукових підходів до розуміння феномену особистісної самореалізації, систематизовано теоретичні знання щодо психологічних особливостей особистісної самореалізації студентської молоді, визначено основні психологічні чинники, що впливають на процес самореалізації особистості у студентському віці, а також розширено уявлення про роль мотиваційної сфери у процесі особистісного розвитку та самореалізації студентів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у емпіричному дослідженні психологічних особливостей особистісної самореалізації студентської молоді. Отримані результати, узагальнення та сформульовані висновки можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, а також у практичній діяльності психологів і викладачів. Крім того, розроблені методичні рекомендації щодо розвитку особистісної самореалізації студентської молоді можуть бути застосовані з метою сприяння особистісному розвитку, підвищення мотивації до самореалізації та формування умов для ефективного розкриття потенціалу студентів.

Структура роботи. робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, який містить ...

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

1.1. Проблема самореалізації особистості у працях сучасних зарубіжних та вітчизняних науковців

Проблема самореалізації особистості є однією з актуальних у сучасній психологічній науці, оскільки пов'язана з питаннями особистісного розвитку, самопізнання, самовизначення та реалізації внутрішнього потенціалу людини. В умовах сучасних суспільних змін, високого рівня конкуренції та зростання вимог до особистості особливого значення набуває здатність людини ефективно реалізовувати свої можливості, досягати життєвих цілей та забезпечувати власне психологічне благополуччя.

Проблематика самореалізації привертає увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників, які розглядають цей феномен у межах різних психологічних підходів. У наукових працях самореалізація трактується як процес розкриття особистісного потенціалу, реалізації здібностей, життєвих смислів, цінностей і прагнень людини. Особливу увагу дослідники приділяють мотиваційним, ціннісним, емоційним та діяльнісним аспектам самореалізації, а також чинникам, які впливають на її розвиток.

Теоретичні основи дослідження самореалізації були закладені у працях представників гуманістичної, екзистенціальної, діяльнісної та особистісно орієнтованої психології. Значний внесок у розробку цієї проблеми зробили А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, Е. Фромм, К. Гольдштейн, С. Рубінштейн, Т. Титаренко, С. Максименко, І. Бех та інші науковці. Їхні дослідження дозволили сформулювати сучасні уявлення про сутність самореалізації, її структуру, механізми та умови розвитку.

Отже, аналіз наукових підходів до проблеми самореалізації особистості дає змогу глибше зрозуміти психологічну природу цього феномену, визначити його

основні характеристики та окреслити чинники, які сприяють успішній самореалізації особистості в сучасному суспільстві.

Г. С. Мільчевська у своєму дослідженні розглядає самореалізацію особистості як важливу соціально-педагогічну проблему, що пов'язана з процесом розвитку людини, розкриттям її потенційних можливостей та становленням активної життєвої позиції. Авторка підкреслює, що самореалізація є необхідною умовою гармонійного особистісного розвитку та успішної соціальної адаптації людини.

У праці наголошується, що процес самореалізації формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. До внутрішніх чинників авторка відносить мотивацію, потребу у саморозвитку, самооцінку, ціннісні орієнтації та прагнення особистості до самовдосконалення. Водночас важливу роль відіграє соціально-педагогічне середовище, яке має створювати умови для розвитку творчої активності, самостійності, ініціативності та реалізації здібностей особистості.

Г. С. Мільчевська зазначає, що освітні заклади виступають важливим простором для самореалізації молоді, оскільки саме у процесі навчання та соціальної взаємодії формуються життєві цілі, професійні орієнтації та навички самостійної діяльності. На думку авторки, створення сприятливих соціально-педагогічних умов є необхідною передумовою успішної самореалізації особистості у сучасному суспільстві[21].

Ю. О. Асєєва та Д. К. Вєпрінцева у своїй праці розглядають самореалізацію як складний психологічний феномен, що відображає процес розкриття особистісного потенціалу людини, реалізації її здібностей, потреб та життєвих прагнень. Авторки підкреслюють, що самореалізація є важливим показником психологічного благополуччя, особистісної зрілості та гармонійного розвитку людини [1].

У дослідженні наголошується, що процес самореалізації пов'язаний із розвитком самосвідомості, мотиваційної сфери, ціннісних орієнтацій, рефлексивності та здатності особистості до саморозвитку. Важливу роль у цьому

процесі відіграють внутрішня активність людини, прагнення до самовдосконалення, усвідомлення власних можливостей та готовність до відповідального життєвого вибору.

Авторки зазначають, що самореалізація є динамічним процесом, який реалізується у різних сферах життєдіяльності людини - професійній, соціальній, творчій та особистісній. На їхню думку, успішна самореалізація сприяє розвитку психологічної стійкості, впевненості у власних силах, здатності до ефективної взаємодії із соціальним середовищем та підтриманню ментального здоров'я особистості [1].

В. Демиденко розглядає самореалізацію як складний та безперервний процес становлення і розвитку особистості, що пов'язаний із розкриттям її внутрішнього потенціалу, здібностей та можливостей. Автор підкреслює, що самореалізація є важливою умовою особистісного зростання людини та відображає її прагнення до самопізнання, самоствердження й досягнення життєвих цілей.

У дослідженні зазначається, що процес самореалізації формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. До внутрішніх чинників автор відносить мотивацію, систему цінностей, рівень самосвідомості, потребу в саморозвитку та активну життєву позицію особистості. Серед зовнішніх чинників важливу роль відіграють соціальне середовище, умови виховання, навчання та професійної діяльності.

В. Демиденко наголошує, що самореалізація не є одноразовим результатом, а виступає тривалим динамічним процесом, який супроводжує людину впродовж життя. Успішна самореалізація, на думку автора, сприяє формуванню особистісної зрілості, впевненості у власних силах, розвитку творчого потенціалу та здатності ефективно реалізовувати себе у різних сферах життєдіяльності [12].

М. А. Садова розглядає потенціал самореалізації особистості як складний багаторівневий феномен, що відображає сукупність внутрішніх можливостей, ресурсів і здібностей людини, які можуть бути реалізовані у процесі

життєдіяльності. Авторка підкреслює, що потенціал самореалізації виступає важливим предметом психологічного дослідження, оскільки пов'язаний із процесами особистісного розвитку, самопізнання, самовизначення та самовдосконалення [26].

У дослідженні наголошується, що самореалізація є не лише результатом розвитку особистості, а й безперервним процесом розкриття її внутрішніх можливостей у різних сферах діяльності. На думку авторки, важливу роль у реалізації особистісного потенціалу відіграють мотиваційна сфера, ціннісні орієнтації, рівень самосвідомості, рефлексивність та здатність людини до активної взаємодії із соціальним середовищем.

М. А. Садова також акцентує увагу на необхідності комплексного методологічного підходу до вивчення самореалізації, який передбачає врахування як внутрішніх психологічних чинників, так і зовнішніх соціальних умов, що впливають на процес розвитку та реалізації особистісного потенціалу людини [26;27].

Н. В. Старинська розглядає адаптаційний потенціал особистості як важливий чинник професійної самореалізації людини. Авторка підкреслює, що успішна професійна самореалізація значною мірою залежить від здатності особистості адаптуватися до змінних умов професійної діяльності, долати труднощі та ефективно взаємодіяти із соціальним середовищем.

У дослідженні наголошується, що адаптаційний потенціал охоплює комплекс психологічних ресурсів особистості, серед яких важливе місце займають емоційна стійкість, гнучкість поведінки, здатність до саморегуляції, рефлексивність та мотивація до саморозвитку. Саме ці якості забезпечують людині можливість ефективно реалізовувати власний професійний потенціал та досягати професійного успіху.

Авторка зазначає, що професійна самореалізація є динамічним процесом, який передбачає постійне особистісне та професійне вдосконалення. У цьому контексті високий рівень адаптаційного потенціалу сприяє розвитку професійної

компетентності, впевненості у власних силах, готовності до змін та здатності ефективно реалізовувати себе у професійній діяльності [31].

В. І. Логвиненко у своєму дослідженні здійснює соціально-філософський аналіз поняття «самореалізація», розглядаючи його як важливу характеристику розвитку особистості та її взаємодії із суспільством. Автор підкреслює, що самореалізація є складним багатовимірним феноменом, який охоплює процес розкриття внутрішнього потенціалу людини, реалізації її здібностей, потреб, цінностей та життєвих прагнень.

У праці наголошується, що самореалізація особистості відбувається у процесі активної діяльності та соціальної взаємодії, а її успішність значною мірою залежить від умов суспільного середовища, системи соціальних цінностей та можливостей для особистісного розвитку. Автор зазначає, що самореалізація передбачає здатність людини до самопізнання, усвідомлення власного життєвого призначення, постановки цілей і їх досягнення.

В. І. Логвиненко підкреслює, що у сучасному суспільстві проблема самореалізації набуває особливої актуальності, оскільки пов'язана з потребою людини у самоствердженні, творчому самовираженні та пошуку сенсу життя. На думку автора, самореалізація виступає важливим показником особистісної зрілості та гармонійного розвитку особистості [16].

О. Л. Пінська у своєму дослідженні розглядає психологічні аспекти самореалізації особистості як важливий складник її особистісного розвитку та психологічного благополуччя. Авторка підкреслює, що самореалізація є складним багатовимірним процесом, який пов'язаний із розкриттям внутрішнього потенціалу людини, реалізацією її здібностей, потреб, цінностей і життєвих цілей.

У праці наголошується, що процес самореалізації залежить від розвитку самосвідомості, рівня самооцінки, мотиваційної сфери, рефлексивності та здатності особистості до саморозвитку. Важливу роль у цьому процесі відіграють внутрішня активність людини, прагнення до самовдосконалення,

усвідомлення власних можливостей та готовність до відповідального життєвого вибору.

О. Л. Пінська зазначає, що успішна самореалізація сприяє формуванню впевненості у власних силах, розвитку творчого потенціалу, психологічної стійкості та здатності людини до ефективної взаємодії із соціальним середовищем. На думку авторки, створення сприятливих умов для самопізнання, самовираження та розвитку особистісного потенціалу є важливою передумовою гармонійного розвитку особистості та її самореалізації [24].

Д. Костенко у своєму дослідженні розглядає самореалізацію особистості як важливий особистісний чинник формування життєстійкості. Автор підкреслює, що здатність людини до самореалізації сприяє розвитку внутрішніх ресурсів, психологічної стійкості та ефективного подолання життєвих труднощів і кризових ситуацій.

У праці наголошується, що самореалізація пов'язана з прагненням особистості до розкриття власного потенціалу, реалізації життєвих цілей, саморозвитку та усвідомлення власної цінності. Важливими чинниками цього процесу виступають самосвідомість, рефлексивність, мотивація досягнення, ціннісні орієнтації та активна життєва позиція людини.

Д. Костенко зазначає, що процес самореалізації позитивно впливає на формування життєстійкості особистості, оскільки сприяє розвитку впевненості у власних силах, здатності адаптуватися до змін, відповідальності за власне життя та готовності до подолання труднощів. На думку автора, самореалізація є важливою умовою гармонійного особистісного розвитку, психологічного благополуччя та підтримання внутрішньої стійкості людини в сучасних умовах життя [15].

І. Д. Бех у своїй праці розглядає самореалізацію особистості як один із визначальних чинників її життєдіяльності та особистісного розвитку. Автор підкреслює, що самореалізація є важливою внутрішньою потребою людини, яка проявляється у прагненні розкрити власний потенціал, реалізувати здібності, життєві цілі та цінності у різних сферах діяльності.

У дослідженні наголошується, що процес самореалізації тісно пов'язаний із розвитком самосвідомості, моральних цінностей, відповідальності та здатності особистості до усвідомленого життєвого вибору. І. Д. Бех зазначає, що людина виступає активним суб'єктом власного життя, а самореалізація є результатом її внутрішньої активності, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення.

Автор акцентує увагу на тому, що успішна самореалізація сприяє формуванню зрілої особистості, розвитку її духовного потенціалу, творчих здібностей та гармонійної взаємодії із соціальним середовищем. На думку І.Д.Беха, саме самореалізація забезпечує людині можливість відчувати власну значущість, досягти внутрішньої цілісності та реалізувати себе як у професійній, так і в особистісній сферах життя [5].

Р. Я. Яремко у своїй праці аналізує проблему професійної самореалізації особистості у сучасній психологічній літературі, розглядаючи її як важливий складник професійного та особистісного розвитку людини. Автор підкреслює, що професійна самореалізація є складним багатогранним процесом, який пов'язаний із реалізацією особистісного потенціалу, професійних здібностей, цінностей і прагнень у професійній діяльності.

У дослідженні зазначається, що професійна самореалізація охоплює не лише досягнення професійного успіху, а й внутрішнє задоволення людини результатами власної діяльності, усвідомлення своєї значущості та можливості реалізувати себе у професійній сфері. Автор акцентує увагу на тому, що важливими умовами професійної самореалізації виступають професійна мотивація, активна життєва позиція, прагнення до саморозвитку, рефлексивність та готовність до постійного професійного вдосконалення.

Р. Я. Яремко також підкреслює, що проблема професійної самореалізації набуває особливої актуальності в сучасних умовах суспільних змін, оскільки професійна діяльність є однією з провідних сфер реалізації особистісного потенціалу людини та важливим чинником її психологічного благополуччя і професійного становлення [35].

О. І. Неграш у своїй праці аналізує основні підходи до дослідження самореалізації особистості у сучасній психології, розглядаючи цей феномен як складний багатовимірний процес розвитку та розкриття внутрішнього потенціалу людини. Авторка підкреслює, що проблема самореалізації є однією з ключових у психологічній науці, оскільки пов'язана з питаннями особистісного становлення, самопізнання, самовизначення та досягнення життєвих цілей [22].

У дослідженні висвітлено основні наукові підходи до трактування самореалізації, зокрема гуманістичний, екзистенційний, діяльнісний та особистісно орієнтований. Авторка зазначає, що у межах гуманістичної психології самореалізація розглядається як природне прагнення людини до розвитку й розкриття власних можливостей, тоді як екзистенційний підхід акцентує увагу на пошуку сенсу життя та особистісному виборі. Діяльнісний підхід, своєю чергою, пов'язує самореалізацію з активною діяльністю особистості та її взаємодією із соціальним середовищем.

О. І. Неграш наголошує, що самореалізація є безперервним процесом, який охоплює мотиваційну, ціннісну, емоційну та поведінкову сфери особистості. Важливу роль у цьому процесі відіграють самосвідомість, рефлексивність, мотивація досягнення, прагнення до саморозвитку та здатність людини реалізовувати власний потенціал у різних сферах життєдіяльності [22].

Г. О. Балл у своїй праці розглядає гуманістичні універсалиї освітнього простору як важливу основу для самореалізації особистості. Автор підкреслює, що сучасна освіта має бути орієнтована не лише на передачу знань, а й на створення умов для гармонійного розвитку людини, розкриття її внутрішнього потенціалу, здібностей та індивідуальності [2].

На думку дослідника, самореалізація особистості є одним із ключових показників гуманістично спрямованого освітнього процесу. Вона передбачає активну участь людини у власному розвитку, здатність до самопізнання, самовизначення та відповідального життєвого вибору. Важливими умовами самореалізації автор вважає розвиток суб'єктності особистості, формування

ціннісних орієнтацій, підтримку творчої активності та створення психологічно безпечного освітнього середовища.

Г. О. Балл наголошує, що гуманістичний освітній простір має сприяти розвитку особистісної автономії, рефлексивності, внутрішньої свободи та здатності людини до саморозвитку й самовдосконалення. Саме освіта, побудована на гуманістичних принципах, створює можливості для повноцінної самореалізації особистості у професійній, соціальній та духовній сферах життя[53]. Г. О. Балл у своїй праці аналізує концепцію самоактуалізації особистості в межах гуманістичної психології, розглядаючи її як одну з центральних ідей особистісного розвитку людини. Автор підкреслює, що самоактуалізація трактується як природне прагнення особистості до максимально повного розкриття власних можливостей, здібностей та внутрішнього потенціалу.

У дослідженні значна увага приділяється аналізу гуманістичних підходів до розуміння самоактуалізації, представлених у працях А. Маслоу, К. Роджерса та інших представників гуманістичної психології. Автор зазначає, що самоактуалізація пов'язана з прагненням людини до самопізнання, саморозвитку, творчого самовираження та досягнення внутрішньої гармонії. Водночас цей процес передбачає активну життєву позицію особистості, її відповідальність за власний розвиток і здатність до свідомого вибору.

Г. О. Балл наголошує, що самоактуалізація є безперервним процесом особистісного становлення, який реалізується у діяльності, міжособистісній взаємодії та творчості. Важливу роль у цьому процесі відіграють гуманістичні цінності, внутрішня свобода, рефлексивність та прагнення особистості до самовдосконалення й реалізації власного життєвого потенціалу [3].

С. Смірнов, Н. Дмитришук та Ю. В. Силенко у своєму дослідженні розглядають партнерську взаємодію як важливу основу успішної професійної самореалізації здобувачів вищої освіти. Автори підкреслюють, що сучасний освітній процес має будуватися на принципах співпраці, взаємоповаги, довіри та активної комунікації між усіма учасниками освітнього середовища.

У праці наголошується, що партнерська взаємодія сприяє розвитку професійної мотивації, відповідальності, самостійності, комунікативних умінь та здатності студентів до саморозвитку й самореалізації. Важливе значення у цьому процесі мають підтримка з боку викладачів, позитивний психологічний клімат, можливість творчого самовираження та активного включення здобувачів освіти у навчальну й професійну діяльність.

Автори зазначають, що ефективна партнерська взаємодія створює сприятливі умови для формування професійної компетентності, розвитку навичок командної роботи, конструктивного спілкування та готовності до професійної діяльності. На їхню думку, саме така взаємодія сприяє розкриттю особистісного потенціалу студентської молоді та забезпечує успішну професійну самореалізацію майбутніх фахівців [29].

1.2. Психологічні особливості особистісної самореалізації студентської молоді у процесі професійного становлення

Студентський вік є важливим етапом особистісного та професійного становлення людини, упродовж якого формуються життєві цілі, професійні орієнтації, система цінностей і прагнення до самореалізації. Саме в цей період особистість активно здійснює пошук власного місця у суспільстві, визначає напрями майбутньої професійної діяльності та прагне до розкриття власного потенціалу. Тому проблема особистісної самореалізації студентської молоді в умовах професійного становлення набуває особливої актуальності.

Процес професійного становлення студентської молоді супроводжується не лише набуттям професійних знань, умінь і навичок, а й розвитком особистісних якостей, професійної мотивації, самосвідомості, відповідальності та здатності до саморозвитку. Самореалізація у цей період пов'язана з прагненням особистості реалізувати свої здібності, досягти професійного успіху, сформувати власну професійну ідентичність та відчути внутрішню задоволеність результатами своєї діяльності.

У сучасних психологічних дослідженнях самореалізація студентської молоді розглядається як багатогранний процес, який залежить від мотиваційної сфери, ціннісних орієнтацій, рівня самооцінки, рефлексивності, життєстійкості та особливостей соціального середовища. Важливу роль у цьому процесі відіграє освітній простір закладу вищої освіти, який має створювати умови для розвитку творчої активності, професійної компетентності, самостійності та ініціативності здобувачів освіти.

Отже, дослідження психологічних особливостей особистісної самореалізації студентської молоді у процесі професійного становлення є важливим для розуміння чинників, які сприяють гармонійному розвитку особистості, її професійному зростанню та успішній реалізації власного потенціалу у майбутній професійній діяльності.

С. Д. Максименко та В. І. Осьодло розглядають самореалізацію особистості як складний багаторівневий процес, що пов'язаний із розкриттям внутрішнього потенціалу людини, реалізацією її здібностей, потреб та професійних можливостей у діяльності. Науковці підкреслюють, що професійна самореалізація є важливим показником особистісної зрілості, оскільки відображає здатність людини до свідомого професійного вибору, саморозвитку та досягнення поставлених цілей у професійній сфері [19].

Автори наголошують, що процес самореалізації детермінується комплексом особистісних чинників, серед яких важливе місце займають мотивація, ціннісні орієнтації, рівень самосвідомості, рефлексивність, здатність до саморегуляції та професійна спрямованість. Водночас професійна самореалізація розглядається не лише як досягнення зовнішнього успіху, а й як внутрішнє переживання особистістю власної значущості, задоволеності результатами діяльності та можливості реалізувати свій потенціал у професійній діяльності [18;19].

Я. Галета у своїх наукових працях розглядає самореалізацію особистості як важливий процес розкриття індивідуального потенціалу людини в умовах сучасного інформаційного середовища. Автор підкреслює, що освітній простір і

доступ до інформаційних ресурсів створюють нові можливості для особистісного розвитку, самопізнання та реалізації здібностей особистості.

На думку дослідниці, самореалізація в інформаційному середовищі навчання пов'язана із здатністю особистості до активного пошуку знань, самостійного прийняття рішень, творчої діяльності та саморозвитку. Важливу роль у цьому процесі відіграють мотивація до навчання, прагнення до професійного й особистісного зростання, а також уміння ефективно використовувати інформаційні ресурси для досягнення поставлених цілей. Авторка наголошує, що сучасне освітнє середовище має сприяти формуванню умов для розвитку ініціативності, креативності та активної життєвої позиції особистості [11].

В. В. Зарицька у своєму дослідженні розглядає здатність до самореалізації як важливу характеристику особистості, що формується у процесі розвитку, навчання та соціальної взаємодії. Авторка підкреслює, що самореалізація пов'язана з усвідомленням людиною власних можливостей, потреб, життєвих цілей та прагненням до їх реалізації у різних сферах діяльності.

На думку дослідниці, формування здатності до самореалізації у юнацькому віці залежить від розвитку самосвідомості, адекватної самооцінки, мотиваційної сфери, рівня рефлексії та здатності до самостійного прийняття рішень. Важливу роль у цьому процесі відіграє освітнє середовище, яке має створювати умови для розвитку активності, ініціативності, творчості та особистісного потенціалу молоді. Авторка також наголошує, що самореалізація є динамічним процесом, який передбачає постійне самовдосконалення та особистісне зростання [13].

А. В. Ковальова розглядає самореалізацію особистості як важливий процес розкриття та розвитку індивідуальних можливостей людини у навчально-виховному середовищі. Авторка наголошує, що ефективна самореалізація старшокласників значною мірою залежить від створення відповідних педагогічних умов, які сприяють розвитку активності, самостійності, творчого потенціалу та мотивації до саморозвитку.

У дослідженні підкреслюється, що навчально-виховний процес має бути орієнтований не лише на засвоєння знань, а й на формування особистості, здатної до самопізнання, самовираження та відповідального життєвого вибору. Важливими умовами самореалізації авторка визначає підтримку індивідуальності учнів, розвиток їхніх здібностей, створення атмосфери психологічного комфорту та стимулювання творчої діяльності. На думку дослідниці, саме такі педагогічні умови забезпечують формування здатності особистості до самореалізації та особистісного зростання [14].

Г. І. Матукова розглядає самореалізацію як важливий чинник формування професійної компетентності майбутніх економістів. Авторка підкреслює, що процес самореалізації безпосередньо пов'язаний із розвитком особистісного потенціалу, професійно значущих якостей, мотивації досягнення та прагнення до самовдосконалення. На думку дослідниці, саме здатність до самореалізації забезпечує активну професійну позицію особистості та сприяє успішному професійному становленню майбутнього фахівця [20].

У дослідженні наголошується, що самореалізація виступає не лише результатом особистісного розвитку, а й важливою умовою формування професійної компетентності. Вона передбачає усвідомлення людиною власних здібностей, можливостей і професійних цілей, а також здатність до творчого підходу у професійній діяльності, саморегуляції та відповідального прийняття рішень. Авторка підкреслює значення освітнього середовища у створенні умов для розвитку активності, ініціативності та професійної самостійності студентів [20].

Н. Пилипенко досліджує психологічні особливості самореалізації особистості в умовах професійної кризи, акцентуючи увагу на впливі кризових переживань на процес особистісного та професійного розвитку людини. Авторка підкреслює, що професійна криза може виступати не лише чинником дезадаптації та внутрішніх суперечностей, а й стимулом до переосмислення життєвих цінностей, професійних цілей і подальшого особистісного зростання.

У дослідженні зазначається, що самореалізація особистості в умовах професійної кризи значною мірою залежить від рівня самосвідомості, рефлексивності, мотивації до саморозвитку та здатності людини адаптуватися до змін. Важливу роль у подоланні кризових станів відіграють внутрішні ресурси особистості, її готовність до самовдосконалення та пошуку нових можливостей професійної реалізації. Авторка наголошує, що конструктивне подолання професійної кризи може сприяти більш глибокому усвідомленню власного потенціалу та активізації процесів самореалізації [23].

У праці «Професійна самореалізація та кар'єрне зростання майбутніх фахівців на сучасному етапі» професійна самореалізація розглядається як важливий складник професійного становлення особистості та одна з основних умов успішного кар'єрного розвитку майбутнього фахівця. Автори підкреслюють, що сучасні соціально-економічні умови висувають високі вимоги до рівня професійної компетентності, мобільності, творчості та здатності особистості до постійного саморозвитку.

У дослідженні наголошується, що професійна самореалізація пов'язана з активною життєвою позицією людини, усвідомленням власних професійних цілей, прагненням до особистісного і професійного зростання, а також здатністю реалізовувати свій потенціал у професійній діяльності. Важливими чинниками професійної самореалізації майбутніх фахівців визначено мотивацію досягнення, професійну спрямованість, розвиток професійно значущих якостей, відповідальність та готовність до безперервного самовдосконалення.

Автори також підкреслюють значення освітнього середовища у створенні умов для професійного розвитку студентської молоді, формування навичок самопрезентації, планування професійної кар'єри та здатності адаптуватися до сучасних вимог ринку праці [25].

Л. З. Сердюк розглядає самореалізацію майбутніх фахівців як важливий особистісний процес, що забезпечує розвиток професійного потенціалу, формування індивідуального стилю діяльності та становлення особистості як активного суб'єкта професійної діяльності. Авторка підкреслює, що

особистісний модус самореалізації пов'язаний із внутрішньою активністю людини, її прагненням до саморозвитку, самовдосконалення та досягнення професійно значущих цілей.

У дослідженні наголошується, що процес самореалізації майбутніх фахівців значною мірою залежить від рівня сформованості самосвідомості, професійної мотивації, ціннісних орієнтацій, рефлексивності та здатності до усвідомленого життєвого й професійного вибору. Важливими умовами особистісної самореалізації виступають активна життєва позиція, відповідальність, здатність до саморегуляції та прагнення до творчого розкриття власних можливостей.

Л. З. Сердюк також підкреслює, що самореалізація майбутніх фахівців є важливим чинником їхнього професійного становлення та психологічного благополуччя, оскільки сприяє розвитку впевненості у власних силах, професійної компетентності та готовності до ефективної професійної діяльності [28].

Р. Я. Яремко у своєму дослідженні розглядає процес розвитку професійної самореалізації майбутніх фахівців з пожежної безпеки як важливу складову їхнього професійного становлення та підготовки до діяльності в умовах підвищеного ризику. Автор підкреслює, що професійна самореалізація майбутніх рятувальників пов'язана з розвитком професійно значущих якостей, мотивації до професійної діяльності, готовності до саморозвитку та здатності ефективно діяти в екстремальних умовах.

У дослідженні наголошується, що процес професійної самореалізації формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. До внутрішніх чинників автор відносить професійну мотивацію, ціннісні орієнтації, рівень самосвідомості, рефлексивність і прагнення до самовдосконалення, тоді як зовнішніми виступають умови професійної підготовки, освітнє середовище та специфіка майбутньої професійної діяльності [6].

Р. Я. Яремко також підкреслює, що професійна самореалізація майбутніх фахівців з пожежної безпеки передбачає активне розкриття особистісного

потенціалу, формування відповідальності, психологічної стійкості, професійної компетентності та готовності до ефективного виконання службових обов'язків. На думку автора, створення сприятливих умов професійної підготовки сприяє розвитку активної професійної позиції та успішній самореалізації майбутніх фахівців [36].

У дослідженнях науковців професійна самореалізація майбутніх фахівців пожежної безпеки розглядається як важливий складник їхнього професійного становлення та психологічної готовності до діяльності в умовах підвищеного ризику. Автори підкреслюють, що професійна самореалізація майбутніх рятувальників пов'язана з розвитком професійно значущих якостей, професійної мотивації, ціннісних орієнтацій та здатності ефективно реалізовувати власний потенціал у професійній діяльності [42].

У статті проаналізовано змістові параметри професійної самореалізації майбутніх фахівців пожежної безпеки та визначено основні психологічні чинники, що впливають на цей процес. Зокрема, важливе значення мають рівень професійної спрямованості, відповідальність, емоційна стійкість, готовність до саморозвитку, рефлексивність та здатність до ефективної взаємодії в екстремальних умовах.

Автори наголошують, що професійна самореалізація є динамічним процесом, який формується упродовж професійної підготовки та залежить від умов освітнього середовища, особливостей професійної діяльності й особистісної активності здобувачів освіти. Результати дослідження підтверджують важливість створення психолого-педагогічних умов, які сприятимуть розвитку професійної компетентності, професійної ідентичності та готовності майбутніх фахівців до ефективної професійної діяльності [42].

Л. Співак у своєму дослідженні аналізує особливості вікової динаміки національної самореалізації особистості у юнацькому віці. Авторка підкреслює, що юність є важливим етапом становлення самосвідомості, формування системи цінностей, життєвих орієнтацій та національної ідентичності особистості. Саме в

цей період активізуються процеси самопізнання, самовизначення та прагнення до реалізації власного потенціалу.

На думку дослідниці, національна самореалізація особистості проявляється через усвідомлення своєї належності до національної спільноти, прийняття її цінностей, культури, традицій та прагнення до активної участі у суспільному житті. Авторка зазначає, що процес самореалізації у юнацькому віці має динамічний характер і залежить від рівня розвитку самосвідомості, мотиваційної сфери, соціального середовища та індивідуального життєвого досвіду особистості.

Л. Співак наголошує, що успішна самореалізація молоді сприяє формуванню активної життєвої позиції, відповідальності, внутрішньої цілісності та здатності до особистісного і соціального розвитку. У цьому контексті важливого значення набувають умови, які забезпечують підтримку процесів самопізнання, самовираження та розвитку національної самосвідомості особистості [30].

Р. Я. Яремко у своїй праці аналізує теоретичні аспекти самореалізації здобувачів вищої освіти, розглядаючи самореалізацію як важливий чинник особистісного та професійного становлення студентської молоді. Автор підкреслює, що період навчання у закладі вищої освіти є особливо значущим етапом розвитку особистості, у межах якого формуються професійні цінності, життєві орієнтації, мотивація до професійної діяльності та прагнення до саморозвитку.

У дослідженні зазначається, що самореалізація здобувачів вищої освіти пов'язана з процесом розкриття їхнього особистісного потенціалу, розвитку здібностей, професійно значущих якостей та готовності до майбутньої професійної діяльності. Автор наголошує, що важливими умовами успішної самореалізації студентів є сформованість професійної мотивації, активна життєва позиція, здатність до самопізнання, саморегуляції та прагнення до особистісного й професійного вдосконалення.

Р. Я. Яремко також акцентує увагу на ролі освітнього середовища у процесі самореалізації студентської молоді, підкреслюючи, що заклади вищої освіти мають створювати умови для розвитку творчої активності, ініціативності, професійної самостійності та реалізації індивідуальних можливостей здобувачів освіти [36].

С. Смірнов, Н. Дмитришук та Ю. В. Силенко у своєму дослідженні розглядають партнерську взаємодію як важливу умову успішної професійної самореалізації здобувачів вищої освіти. Автори підкреслюють, що сучасний освітній процес має ґрунтуватися на принципах співпраці, взаємоповаги, активної комунікації та суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками освітнього середовища [29].

У дослідженні наголошується, що партнерська взаємодія сприяє розвитку професійної мотивації, відповідальності, самостійності, комунікативних навичок та здатності до саморозвитку. Важливого значення у процесі професійної самореалізації здобувачів освіти набувають підтримка з боку викладачів, сприятливий психологічний клімат, можливість творчого самовираження та активної участі студентів у навчальній діяльності.

Автори зазначають, що професійна самореалізація студентської молоді значною мірою залежить від рівня сформованості навичок міжособистісної взаємодії, здатності працювати в команді, конструктивно вирішувати конфлікти та ефективно співпрацювати з іншими. Саме партнерська взаємодія створює умови для розкриття особистісного потенціалу здобувачів вищої освіти, розвитку їхньої професійної компетентності та формування активної професійної позиції [29].

У дослідженні W. Xiang професійна самореалізація здобувачів вищої освіти розглядається як складний багатокомпонентний процес, що пов'язаний із розвитком особистісного потенціалу, професійної ідентичності та готовності студентів до майбутньої професійної діяльності. Автор підкреслює, що професійна самореалізація є важливим показником особистісного й

професійного становлення здобувачів освіти та відображає їхню здатність реалізовувати власні здібності, знання та професійні цілі.

У статті проаналізовано сутність і структуру професійної самореалізації студентів закладів вищої освіти Китаю. Автор зазначає, що структура професійної самореалізації включає мотиваційний, когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісний компоненти. Важливу роль у цьому процесі відіграють професійна мотивація, прагнення до саморозвитку, усвідомлення власних професійних цілей, а також готовність до активної професійної діяльності.

W. Xiang наголошує, що успішна професійна самореалізація студентів значною мірою залежить від освітнього середовища, підтримки з боку викладачів, можливостей для професійного розвитку та самовираження. Автор підкреслює необхідність створення умов, які сприятимуть розвитку професійної компетентності, самостійності, відповідальності та активної професійної позиції здобувачів вищої освіти [41].

У дослідженні L. Qiang аналізується вплив освітніх програм, орієнтованих на самореалізацію особистості, на процес саморозвитку студентів. Автор підкреслює, що сучасна система вищої освіти має бути спрямована не лише на передачу знань, а й на створення умов для розкриття особистісного потенціалу здобувачів освіти, розвитку їхньої самостійності, творчості та здатності до самовдосконалення.

У статті зазначається, що навчальні програми, побудовані на принципах самореалізації, сприяють формуванню у студентів внутрішньої мотивації до навчання, відповідальності за власний розвиток, здатності до рефлексії та усвідомлення власних життєвих і професійних цілей. Автор наголошує, що процес саморозвитку особистості значною мірою залежить від освітнього середовища, яке повинно забезпечувати можливості для активної участі студентів у навчальній діяльності, творчого самовираження та реалізації індивідуальних здібностей.

L. Qiang підкреслює, що орієнтація освітнього процесу на самореалізацію особистості сприяє розвитку професійної компетентності, впевненості у власних

силах, здатності до самостійного прийняття рішень та формуванню активної життєвої позиції студентської молоді [40].

О. М. Бездудна у своєму дослідженні розглядає педагогічні умови самореалізації студентів технічного коледжу як важливий чинник їхнього особистісного та професійного розвитку. Авторка підкреслює, що самореалізація студентської молоді залежить не лише від індивідуальних особливостей особистості, а й від організації освітнього середовища, яке має сприяти розвитку активності, самостійності та творчого потенціалу здобувачів освіти.

У праці наголошується, що ефективна самореалізація студентів можлива за умови створення сприятливого психологічного клімату, використання особистісно орієнтованого підходу у навчанні, розвитку мотивації до професійного зростання та залучення студентів до активної навчально-пізнавальної діяльності. Важливого значення авторка надає підтримці індивідуальності студентів, розвитку їхніх здібностей і формуванню потреби у саморозвитку та самовдосконаленні.

О. М. Бездудна також підкреслює, що педагогічні умови самореалізації мають забезпечувати можливість творчого самовираження студентів, формування професійної компетентності, відповідальності та готовності до майбутньої професійної діяльності. Саме освітнє середовище, на думку авторки, виступає важливим простором для розвитку особистісного потенціалу та успішної самореалізації молоді [4].

М. Б. Боднар у своєму дослідженні аналізує вплив етнопсихологічних життєвих орієнтацій на процес самоактуалізації студентської молоді. Авторка підкреслює, що самоактуалізація особистості значною мірою залежить від системи цінностей, життєвих смислів, культурних традицій та етнопсихологічних особливостей, які формуються у процесі соціалізації особистості [6].

У дослідженні наголошується, що студентський вік є важливим етапом становлення самосвідомості, формування життєвих орієнтацій та прагнення до реалізації власного потенціалу. Авторка зазначає, що етнопсихологічні чинники

впливають на особливості самосприйняття, мотивацію досягнення, систему життєвих цілей та рівень особистісної активності студентської молоді.

М. Б. Боднар підкреслює, що самоактуалізація студентів проявляється через прагнення до саморозвитку, професійного становлення, творчого самовираження та реалізації власних можливостей. Важливу роль у цьому процесі відіграють позитивні життєві орієнтації, внутрішня мотивація, ціннісні установки та здатність особистості усвідомлювати власну індивідуальність і життєві перспективи [6].

Т. П. Вівчарик у своєму дослідженні аналізує психологічні механізми самореалізації жінки на прикладі жіночої молоді, залученої до творчої професійної діяльності. Авторка розглядає самореалізацію як складний процес розкриття особистісного потенціалу, реалізації здібностей, потреб і творчих можливостей особистості у професійній та життєвій сферах.

У роботі наголошується, що процес самореалізації жінки значною мірою залежить від розвитку самосвідомості, рівня самооцінки, мотивації досягнення, творчої активності та прагнення до самовираження. Особливу увагу авторка приділяє ролі внутрішніх психологічних механізмів, серед яких важливе місце займають рефлексія, саморегуляція, ціннісні орієнтації та здатність до усвідомленого життєвого вибору.

Т. П. Вівчарик підкреслює, що творча професійна діяльність створює сприятливі умови для самореалізації особистості, оскільки забезпечує можливість прояву індивідуальності, розвитку креативності та реалізації внутрішнього потенціалу. На думку авторки, успішна самореалізація сприяє формуванню внутрішньої гармонії, особистісної зрілості та задоволеності власним життям і професійною діяльністю [8;9].

В. В. Зарицька у своєму дисертаційному дослідженні розглядає здатність до самореалізації як важливу інтегративну характеристику особистості, що формується у процесі її розвитку, навчання та соціальної взаємодії. Авторка підкреслює, що самореалізація пов'язана з усвідомленням людиною власних

можливостей, життєвих цілей, потреб та прагненням до їх реалізації у різних сферах діяльності.

У роботі наголошується, що юнацький вік є особливо важливим періодом для формування здатності до самореалізації, оскільки саме в цей час активно розвиваються самосвідомість, самооцінка, система цінностей, професійні орієнтації та життєві перспективи особистості. Авторка зазначає, що важливими психологічними чинниками розвитку здатності до самореалізації є мотивація досягнення, рефлексивність, активна життєва позиція, самостійність та прагнення до самовдосконалення.

В. В. Зарицька також підкреслює значення освітнього середовища у формуванні здатності до самореалізації, наголошуючи на необхідності створення умов для розвитку творчої активності, ініціативності, самостійності та підтримки індивідуального потенціалу молоді. На думку дослідниці, успішна самореалізація сприяє особистісному зростанню, соціальній адаптації та гармонійному розвитку особистості [13].

А. В. Ковальова у своєму дослідженні розглядає самореалізацію особистості як важливий процес розвитку та розкриття індивідуальних можливостей людини в умовах навчально-виховного середовища. Авторка підкреслює, що ефективна самореалізація старшокласників значною мірою залежить від створення відповідних педагогічних умов, які сприяють розвитку їхньої активності, самостійності, творчого потенціалу та прагнення до саморозвитку [14].

У роботі наголошується, що навчально-виховний процес має бути спрямований не лише на засвоєння знань, а й на формування особистості, здатної до самопізнання, самовираження та відповідального життєвого вибору. Важливими педагогічними умовами самореалізації авторка визначає особистісно орієнтований підхід у навчанні, підтримку індивідуальності учнів, створення сприятливого психологічного клімату та залучення молоді до творчої й соціально активної діяльності.

А. В. Ковальова підкреслює, що самореалізація старшокласників пов'язана з розвитком їхньої самосвідомості, формуванням життєвих цілей, ціннісних орієнтацій та здатності до самостійного прийняття рішень. На думку авторки, створення сприятливих педагогічних умов забезпечує гармонійний розвиток особистості та сприяє успішній самореалізації молоді [14].

В. І. Чертов у своїй праці розглядає саморозвиток і самореалізацію особистості як важливі складові особистісного становлення людини в умовах сучасного освітнього простору. Автор підкреслює, що освіта повинна бути спрямована не лише на засвоєння знань, а й на створення умов для розвитку індивідуальних здібностей, творчого потенціалу та активної життєвої позиції особистості.

У дослідженні наголошується, що самореалізація особистості тісно пов'язана із процесом саморозвитку, який передбачає усвідомлення людиною власних можливостей, життєвих цілей і прагнення до постійного вдосконалення. Важливими чинниками цього процесу виступають внутрішня мотивація, самосвідомість, рефлексивність, здатність до самоорганізації та відповідальність за власний розвиток.

В. І. Чертов зазначає, що сучасний освітній простір має забезпечувати можливості для самовираження, творчої активності, розвитку критичного мислення та формування суб'єктності особистості. На думку автора, саме створення сприятливого освітнього середовища сприяє гармонійному розвитку людини, розкриттю її потенціалу та успішній самореалізації у професійній і соціальній сферах життя [33].

М. Г. Ватковська у своєму дослідженні розглядає самореалізацію особистості в освітньому просторі як важливий процес розвитку та розкриття індивідуального потенціалу людини. Авторка підкреслює, що сучасний освітній простір має створювати умови не лише для засвоєння знань, а й для формування особистості, здатної до самопізнання, саморозвитку та творчого самовираження.

У праці наголошується, що самореалізація особистості є складним багатовимірним процесом, який охоплює мотиваційну, ціннісну, когнітивну та

діяльнісну сфери. Важливу роль у цьому процесі відіграють внутрішня активність людини, її прагнення до самовдосконалення, усвідомлення власних можливостей і життєвих цілей. Авторка зазначає, що освітній простір виступає важливим середовищем для розвитку суб'єктності особистості, її самостійності, творчості та соціальної активності.

М. Г. Ватковська підкреслює, що успішна самореалізація в освітньому просторі залежить від гуманістичної спрямованості освітнього процесу, підтримки індивідуальності особистості, створення сприятливого психологічного клімату та можливостей для творчої діяльності. На думку авторки, саме освіта є одним із провідних чинників формування зрілої особистості, здатної до ефективної самореалізації у професійній та соціальній сферах життя [7].

Висновки до першого розділу

У результаті теоретичного аналізу наукової літератури з'ясовано, що проблема самореалізації особистості є однією з актуальних у сучасній психологічній науці та посідає важливе місце у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців. Самореалізація розглядається як складний, багатовимірний та динамічний процес розкриття особистісного потенціалу людини, реалізації її здібностей, цінностей, життєвих смислів і прагнень у різних сферах життєдіяльності.

Встановлено, що теоретичні основи дослідження самореалізації були сформовані у межах гуманістичного, екзистенціального, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів. Представники гуманістичної психології (А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Фромм, К. Гольдштейн) розглядали самореалізацію як природне прагнення людини до розвитку, самовдосконалення та розкриття власного потенціалу. У працях В. Франкла самореалізація пов'язується з пошуком сенсу життя, тоді як вітчизняні науковці (С. Рубінштейн, Т. Титаренко,

С. Максименко, І. Бех та ін.) акцентують увагу на активній ролі особистості у процесі власного життєтворення та саморозвитку.

З'ясовано, що самореалізація тісно пов'язана з такими поняттями, як самоактуалізація, саморозвиток, самовдосконалення та особистісне зростання. Водночас самореалізація характеризується не лише внутрішнім прагненням особистості до розвитку, а й зовнішнім проявом її потенціалу у діяльності, спілкуванні та професійному становленні. Важливими психологічними чинниками самореалізації виступають мотивація досягнення, самосвідомість, рефлексивність, ціннісні орієнтації, активна життєва позиція, здатність до саморозвитку та відповідальність за власне життя.

Визначено, що студентський вік є важливим етапом формування особистісної самореалізації, оскільки саме у цей період відбувається професійне самовизначення, формування життєвих цілей, професійної ідентичності та прагнення до реалізації власних можливостей. Особистісна самореалізація студентської молоді у процесі професійного становлення залежить від рівня професійної мотивації, самооцінки, життєстійкості, комунікативних здібностей, умов освітнього середовища та особливостей соціальної взаємодії.

Отже, теоретичний аналіз проблеми дозволив визначити сутність феномену самореалізації особистості, окреслити основні психологічні підходи до його вивчення та виокремити психологічні особливості особистісної самореалізації студентської молоді у процесі професійного становлення, що стало підґрунтям для проведення подальшого емпіричного дослідження.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

2.1. Опис методів дослідження та характеристика вибірки

З метою проведення емпіричного дослідження було проаналізовано сучасні наукові підходи до вивчення феномену самореалізації особистості. У результаті теоретичного аналізу встановлено, що юнацький вік є одним із найбільш значущих періодів для розвитку особистісної самореалізації. Саме на цьому етапі активно формуються механізми самопізнання та самовизначення, система ціннісних орієнтацій, життєві та професійні цілі, а також прагнення до розкриття власного потенціалу. Усе це виступає важливою основою подальшого особистісного розвитку, професійного становлення та успішної реалізації особистості у різних сферах життєдіяльності.

Для реалізації емпіричного дослідження було використано комплекс психодіагностичних методик, спрямованих на всебічне вивчення особливостей особистісної самореалізації студентської молоді.

Багатовимірний опитувальник самореалізації особистості було використано з метою визначення особливостей і специфіки прояву самореалізації особистості. Методика ґрунтується на полісистемному підході до вивчення самореалізації та дозволяє комплексно дослідити мотиваційні, емоційні, поведінкові та особистісні аспекти цього феномену.

Опитувальник містить 20 шкал, серед яких: соціально-корпоративні та суб'єктно-особистісні установки самореалізації, активність, інертність, оптимістичність, песимістичність, інтернальність, екстернальність, соціоцентрична та егоцентрична мотивація самореалізації, креативність, консервативність, конструктивність, деструктивність, соціальні й особистісні бар'єри самореалізації. Зазначені шкали відображають основні компоненти полісистемної моделі самореалізації особистості та дають змогу виявити як сприятливі чинники самореалізації, так і можливі труднощі у її реалізації.

Учасникам дослідження пропонується серія тверджень, щодо яких необхідно обрати один із шести варіантів відповіді залежно від ступеня згоди з кожним твердженням. Отримані результати дозволяють оцінити рівень вираженості окремих характеристик самореалізації особистості та визначити індивідуальні особливості її прояву.

Методику вивчення мотивів навчальної діяльності студентів А. Реана та В.Якуніна було використано з метою визначення найбільш значущих мотивів навчання здобувачів вищої освіти. Дана методика дозволяє дослідити мотиваційну сферу студентської молоді та встановити провідні мотиви, які спонукають студентів до навчальної діяльності.

За допомогою методики визначаються такі мотиви навчання, як прагнення стати висококваліфікованим спеціалістом, отримати диплом, успішно продовжити навчання на наступних курсах, успішно навчатися, постійно отримувати стипендію, здобути глибокі та міцні знання, бути готовим до занять, не запускати навчальні дисципліни, не відставати від однокурсників, забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності, виконувати педагогічні вимоги, досягти поваги викладачів, бути прикладом для однокурсників, отримати схвалення батьків та оточуючих, уникнути осуду за низькі результати навчання, а також отримувати інтелектуальне задоволення від навчального процесу.

Методика дає змогу визначити домінуючі мотиви навчальної діяльності студентів, оцінити рівень їхньої професійної спрямованості та особливості ставлення до навчання. Отримані результати дозволяють більш глибоко дослідити взаємозв'язок мотиваційної сфери студентської молоді з процесом особистісної самореалізації та професійного становлення.

Опитувальник самоствавлення було використано з метою дослідження емоційного та смислового ставлення особистості до самої себе. Методика дозволяє виявити особливості самоприйняття, самооцінки та характер внутрішнього ставлення людини до власних якостей, можливостей і поведінки.

За допомогою опитувальника визначаються показники за такими шкалами: відвертість, самовпевненість, самокерівництво, дзеркальне «Я», самоцінність, самоприйняття, самоприв'язаність, внутрішня конфліктність та самозвинувачення. Зазначені шкали дають змогу комплексно оцінити особливості самоствавлення особистості, рівень прийняття себе, здатність до саморегуляції та наявність внутрішніх суперечностей.

Після проведення обробки та інтерпретації результатів окремі шкали узагальнюються у три основні фактори: самоповага, аутосимпатія та самоприниження. Фактор самоповаги відображає рівень позитивного ставлення особистості до себе, впевненість у власних можливостях і здатність до самоконтролю. Аутосимпатія характеризує емоційне прийняття себе, позитивне самосприйняття та самоцінність. Самоприниження, своєю чергою, вказує на наявність внутрішньої конфліктності, самозвинувачення та негативного ставлення до себе.

Отримані результати дозволяють дослідити особливості самоствавлення студентської молоді та визначити його взаємозв'язок із процесом особистісної самореалізації.

Опитувальник самоактуалізації особистості САМОАЛ було використано з метою дослідження рівня самоактуалізації та особливостей особистісного розвитку студентської молоді. Методика адаптована Н. Калиною. Вона спрямована на вивчення особливостей самосприйняття, здатності особистості до саморозвитку, творчої активності та реалізації власного потенціалу.

Досліджуваним пропонується серія завдань, кожне з яких містить два твердження. Учасник дослідження повинен обрати те твердження, яке найбільше відповідає його поглядам, переживанням або особливостям поведінки.

За результатами методики визначаються показники за такими шкалами: орієнтація в часі, природа людини, потреба в пізнанні, прагнення до творчості, автономність, спонтанність, саморозуміння, аутосимпатія, контактність та гнучкість у спілкуванні. Зазначені шкали дозволяють оцінити рівень самоактуалізації особистості, її здатність до самопізнання, відкритість до нового

досвіду, незалежність у прийнятті рішень, творчий потенціал та особливості міжособистісної взаємодії.

Отримані результати дають змогу дослідити психологічні особливості самоактуалізації студентської молоді та визначити її роль у процесі особистісної самореалізації й професійного становлення.

Вибірку дослідження склали студенти 3-го та 4-го курсів спеціальності «Психологія» Львівського державного університету внутрішніх справ. Вибір саме цієї категорії досліджуваних зумовлений тим, що студентський вік є важливим етапом особистісного та професійного становлення, у межах якого активно формуються професійна ідентичність, система цінностей, життєві орієнтації та прагнення до самореалізації.

Студенти старших курсів перебувають на етапі активного професійного самовизначення, оскільки вже мають певний досвід професійної підготовки, проходження практики та усвідомлення специфіки майбутньої професійної діяльності. Саме у цей період посилюється потреба у саморозвитку, реалізації власного потенціалу, професійному та особистісному зростанні, що робить дослідження особливостей їхньої самореалізації особливо актуальним.

Крім того, здобувачі освіти за спеціальністю «Психологія» характеризуються підвищеною увагою до процесів самопізнання, рефлексії, розвитку особистісних якостей та міжособистісної взаємодії, що є важливими складовими особистісної самореалізації. Це дозволяє більш глибоко дослідити психологічні чинники, які впливають на процес самореалізації студентської молоді у період професійного становлення.

2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження особистісної самореалізації студентської молоді

З метою виявлення психологічних особливостей особистісної самореалізації студентської молоді було проведено емпіричне дослідження, спрямоване на аналіз основних компонентів самореалізації, мотиваційної сфери,

особливостей самоставлення та рівня самоактуалізації здобувачів вищої освіти. Проведення емпіричного етапу дослідження дало змогу не лише визначити рівень вираженості окремих показників самореалізації, а й встановити взаємозв'язки між досліджуваними психологічними характеристиками.

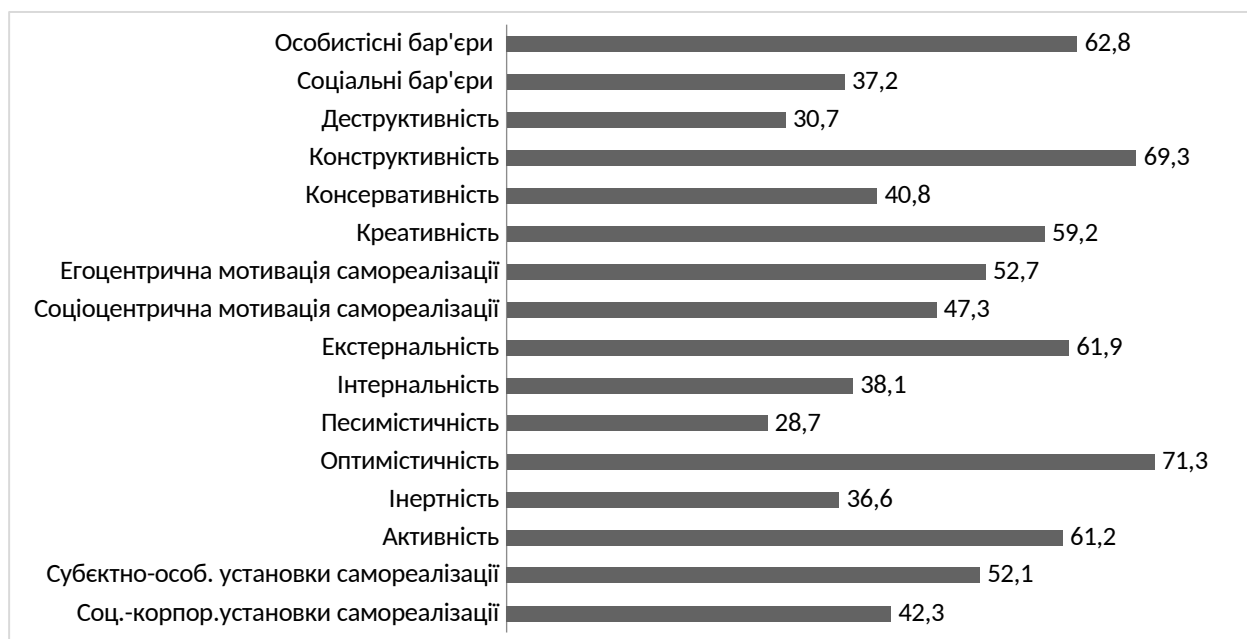
Актуальність дослідження особистісної самореалізації студентської молоді зумовлена тим, що саме студентський вік є важливим періодом професійного та особистісного становлення, упродовж якого формуються життєві цілі, професійні орієнтації, цінності, мотивація досягнення та прагнення до саморозвитку. Особливості самореалізації у цей період значною мірою впливають на подальше професійне становлення особистості, її психологічне благополуччя та здатність ефективно реалізовувати власний потенціал.

У межах даного підрозділу здійснено аналіз та інтерпретацію результатів, отриманих за допомогою психодіагностичних методик, що дозволило комплексно дослідити психологічні особливості особистісної самореалізації студентської молоді та визначити основні чинники, які впливають на процес її розвитку.

Перейдемо до інтерпретації отриманих результатів. На рисунку 2.1 зображено результати дослідження форм реалізації особистості. Зазвичай для інтерпретації використовується чотири основних, проте ми вирішили для наочності продемонструвати всі отримані результати. Як бачимо, найбільш вираженими формами самореалізації є оптимістичність, екстернальність, конструктивність, активність, креативність та особистісні бар'єри.

Переходимо до аналізу результатів дослідження особливостей самореалізації студентської молоді за багатовимірним опитувальником самореалізації особистості С. Кудінова. На рисунку 2.1 представлено показники за основними шкалами методики. Хоча традиційно для інтерпретації виокремлюють чотири базові компоненти, у межах нашого дослідження було вирішено представити всі отримані результати, що дозволяє більш комплексно охарактеризувати особливості самореалізації досліджуваних.

Аналіз результатів показав, що найбільш вираженими показниками у студентської молоді є оптимістичність (71,3%), конструктивність (69,3%), особистісні бар'єри (62,8%), екстернальність (61,9%), активність (61,2%) та креативність (59,2%). Отримані результати свідчать про те, що більшість досліджуваних характеризуються позитивним ставленням до власних можливостей, вірою в успішність досягнення поставлених цілей та орієнтацією на особистісний розвиток. Високий рівень оптимістичності вказує на схильність студентів сприймати життєві труднощі як тимчасові та такі, що можуть бути подолані, що позитивно впливає на процес самореалізації та професійного становлення.

Рисунок 2.1 – результати дослідження форм самореалізації

Високі показники конструктивності свідчать про здатність досліджуваних обирати продуктивні способи досягнення цілей, проявляти наполегливість, відповідальність та орієнтацію на позитивний результат діяльності. Це дозволяє припустити, що студенти загалом демонструють достатній рівень готовності до реалізації власного потенціалу у професійній та особистісній сферах.

Водночас високий показник активності вказує на прагнення досліджуваних до самостійної діяльності, ініціативності та активного

досягнення поставлених цілей. Такі студенти характеризуються високою залученістю у процес власного розвитку та професійного становлення.

Значний рівень креативності свідчить про схильність студентської молоді до творчого підходу у вирішенні завдань, відкритість до нового досвіду, гнучкість мислення та прагнення до самовираження. Це є важливим чинником успішної самореалізації, особливо у професіях типу «людина – людина», до яких належить професія психолога.

Разом із тим варто звернути увагу на високий показник особистісних бар'єрів. Це може свідчити про наявність у частини студентів внутрішніх труднощів, невпевненості у власних силах, страху помилки або внутрішніх суперечностей, які можуть ускладнювати процес повноцінної самореалізації. Незважаючи на достатній рівень активності та прагнення до розвитку, окремі особистісні переживання можуть виступати стримувальним чинником у реалізації власного потенціалу.

Показник екстернальності також є достатньо високим, що вказує на схильність частини досліджуваних пов'язувати результати власної діяльності із зовнішніми обставинами, впливом інших людей чи умов середовища. Це може свідчити про недостатньо сформовану внутрішню відповідальність за результати власної діяльності та залежність від зовнішнього схвалення або оцінки.

Натомість менш вираженими виявилися показники песимістичності (28,7%), деструктивності (30,7%), інертності (36,6%) та інтернальності (38,1%). Це свідчить про те, що більшість студентів не схильні до пасивності, негативного сприйняття власних можливостей чи деструктивних форм поведінки, що є позитивним показником для процесу особистісної самореалізації.

Отже, результати дослідження дозволяють зробити висновок, що студентська молодь загалом характеризується достатнім рівнем активності, оптимізму, конструктивності та креативності, що створює сприятливі умови для особистісної самореалізації. Водночас наявність виражених особистісних бар'єрів та тенденції до екстернальності свідчить про необхідність психологічної

підтримки студентів у розвитку впевненості у власних силах, внутрішньої автономності та навичок саморегуляції.

За результатами дослідження мотивації навчальної діяльності студентської молоді було визначено найбільш і найменш значущі мотиви навчання. Отримані дані дозволяють простежити особливості професійної спрямованості, ставлення до навчального процесу та домінуючі потреби досліджуваних. Результати дослідження представлені на рисунку 2.2.

Рисунок 2.2 – результати дослідження мотивів навчальної діяльності

Аналіз отриманих показників засвідчив, що найбільш значущим мотивом для студентів є прагнення забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності (68,3%). Це свідчить про достатньо високий рівень професійної спрямованості досліджуваних та усвідомлення важливості навчання для подальшої професійної реалізації. Студенти розглядають здобуття освіти як важливу передумову професійного становлення та майбутнього кар'єрного успіху.

Високі показники також отримали мотиви «отримати інтелектуальне задоволення» (66,5%) та «придбати глибокі і міцні знання» (64,9%). Це вказує на наявність у студентської молоді внутрішньої пізнавальної мотивації, зацікавленості у процесі навчання та прагнення до особистісного й інтелектуального розвитку. Такі результати свідчать про те, що навчальна

діяльність для значної частини студентів має не лише формальний, а й особистісно значущий характер.

Достатньо вираженими виявилися мотиви досягнення поваги викладачів (61,3%) та схвалення батьків і оточуючих (59,6%). Це свідчить про важливість соціального визнання та позитивної оцінки з боку значущого оточення для студентської молоді. Такі результати можуть вказувати як на прагнення до соціального схвалення, так і на залежність частини студентів від зовнішньої оцінки власних досягнень.

Порівняно високі показники отримали мотиви «отримати диплом» (56,9%), «не запускати предмети навчального циклу» (55,3%) та «бути постійно готовим до чергових занять» (51,3%). Це може свідчити про сформованість у студентів відповідального ставлення до навчального процесу та орієнтацію на успішне завершення навчання.

Серед мотивів середнього рівня вираженості виявлено прагнення «успішно вчитися» (49,6%) та «уникнути засудження і покарання за погане навчання» (48,6%). Такі результати вказують на поєднання як внутрішніх, так і зовнішніх мотивів навчальної діяльності. Для частини студентів важливим є не лише особистісний розвиток, а й уникнення негативних наслідків неуспішності.

Менш значущими для досліджуваних виявилися мотиви «стати висококваліфікованим спеціалістом» (42,3%), «виконувати педагогічні вимоги» (39,6%), «не відставати від однокурсників» (38,7%), «постійно отримувати стипендію» (38,3%), «успішно продовжити навчання на подальших курсах» (35,9%) та «бути прикладом однокурсникам» (35,9%). Отримані результати можуть свідчити про те, що для більшості студентів менш значущими є мотиви зовнішнього контролю, суперництва або матеріального заохочення.

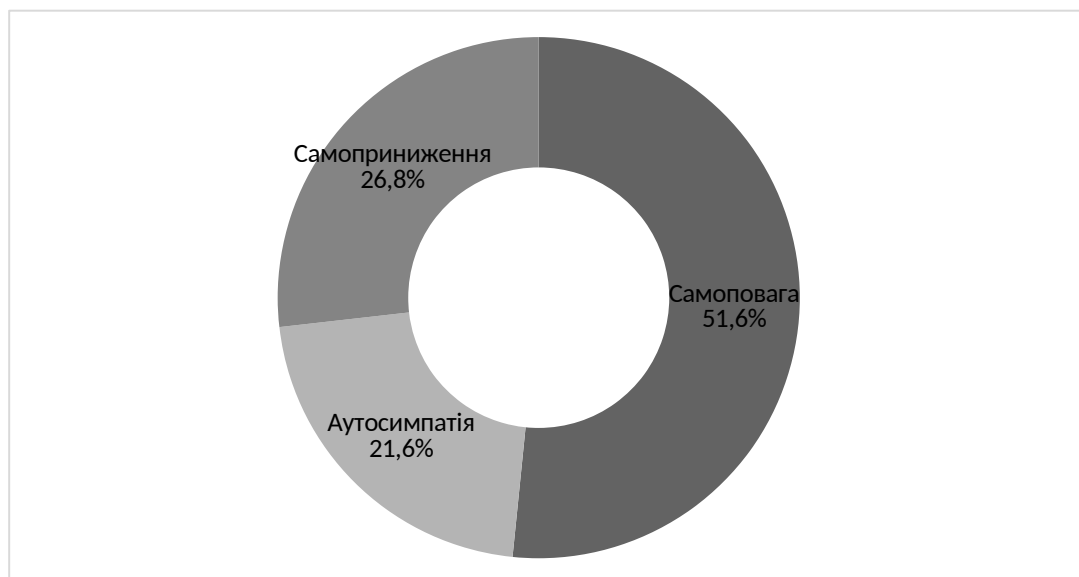
Загалом результати дослідження дозволяють зробити висновок, що у структурі мотивації навчальної діяльності студентської молоді домінують професійні та пізнавальні мотиви, пов'язані із прагненням до професійного успіху, здобуття знань та інтелектуального розвитку. Водночас важливе місце

займають мотиви соціального схвалення, що свідчить про значущість міжособистісного визнання для студентського віку.

На рисунку 2.3 представлено результати дослідження особливостей самоставлення студентської молоді. Аналіз отриманих даних дозволив встановити, що у більшості досліджуваних домінує самоповага (51,6%). Отримані результати вказують на наявність у більшості студентів позитивного образу «Я» та відносно стійкої самооцінки, що є важливим чинником особистісної самореалізації та професійного становлення.

Водночас у 26,8% досліджуваних було виявлено прояви самоприниження. Це може свідчити про наявність внутрішньої конфліктності, невпевненості у власних силах, схильності до самозвинувачення та критичного ставлення до себе. Подібні особливості самоставлення можуть ускладнювати процес особистісної самореалізації, знижувати рівень психологічної стійкості та негативно впливати на професійне самовизначення студентської молоді.

Аутосимпатію продемонстрували 21,6% студентів. Такий показник характеризує позитивне емоційне ставлення до себе, прийняття власної особистості, внутрішню гармонію та здатність підтримувати позитивний емоційний контакт із собою. Наявність аутосимпатії сприяє розвитку впевненості, психологічного благополуччя та готовності до саморозвитку.

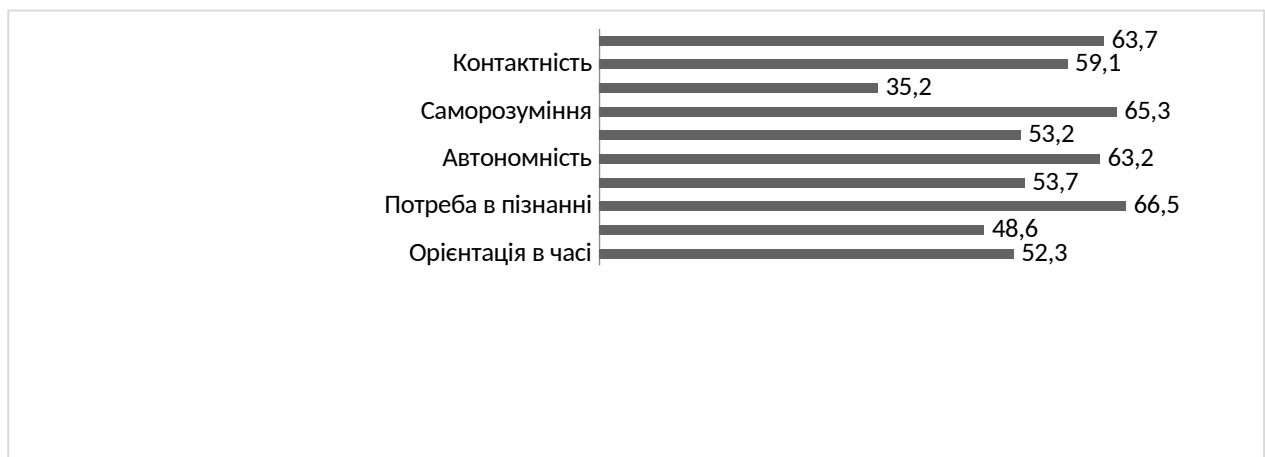

Рисунок 2.3 – результати дослідження самоставлення

Загалом результати дослідження свідчать про те, що більшість студентської молоді характеризується позитивним самоствавленням та достатнім рівнем самоповаги. Водночас наявність у частини досліджуваних проявів самоприниження вказує на необхідність психологічної підтримки, спрямованої на розвиток позитивного самосприйняття, впевненості у власних силах та гармонізації внутрішнього ставлення до себе.

Результати дослідження особливостей самоактуалізації студентської молоді представлені на рисунку 2.4. Аналіз отриманих показників дозволив визначити найбільш виражені компоненти самоактуалізації у досліджуваних студентів.

Як свідчать результати, найвищі показники були отримані за шкалами «потреба в пізнанні» (66,5%), «саморозуміння» (65,3%), «гнучкість у спілкуванні» (63,7%), «автономність» (63,2%) та «контактність» (59,1%). Отримані дані свідчать про достатньо високий рівень особистісної активності студентської молоді, прагнення до саморозвитку, пізнання власних можливостей та відкритості до міжособистісної взаємодії.

Рисунок 2.4 – результати дослідження самоактуалізації

Високий рівень потреби у пізнанні вказує на зацікавленість студентів у здобутті нових знань, розвитку інтелектуальних здібностей та прагнення до особистісного й професійного самовдосконалення. Це свідчить про виражену

пізнавальну мотивацію та орієнтацію на саморозвиток, що є важливим чинником особистісної самореалізації.

Значний показник саморозуміння свідчить про здатність студентів усвідомлювати власні потреби, переживання, мотиви та особистісні особливості. Це вказує на достатній рівень рефлексивності та самосвідомості, що позитивно впливає на процес професійного становлення та формування особистісної зрілості.

Високі показники гнучкості у спілкуванні та контактності свідчать про розвинені комунікативні здібності досліджуваних, відкритість до взаємодії з іншими людьми, здатність адаптуватися до різних соціальних ситуацій та ефективно вибудовувати міжособистісні контакти. Такі особливості є особливо важливими для студентів спеціальності «Психологія», професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана із комунікацією та взаємодією з людьми.

Показник автономності також виявився достатньо високим, що свідчить про прагнення студентів до самостійності, незалежності у прийнятті рішень та здатності керувати власною поведінкою відповідно до особистісних цінностей і переконань.

Водночас дещо нижчими виявилися показники орієнтації в часі (52,3%) та спонтанності (53,2%), що може свідчити про певні труднощі у повному зосередженні на теперішньому моменті, а також про схильність частини студентів до надмірного самоконтролю чи стриманості у вираженні власних емоцій та поведінки.

Загалом результати дослідження самоактуалізації свідчать про те, що студентська молодь характеризується достатньо високим рівнем прагнення до самопізнання, особистісного розвитку, комунікативної активності та самостійності. Отримані дані підтверджують наявність сприятливих психологічних передумов для успішної особистісної самореалізації та професійного становлення студентів.

За результатами проведеного кореляційного аналізу було встановлено низку статистично значущих взаємозв'язків між показниками самореалізації, мотивації навчальної діяльності, самоствавлення та самоактуалізації студентської молоді.

Зокрема, показник «соціально-корпоративні установки самореалізації» виявив позитивні кореляційні зв'язки на рівні статистичної значущості $p \leq 0,01$ із такими змінними, як прагнення стати висококваліфікованим спеціалістом ($r=0,678$), забезпечення успішності майбутньої професійної діяльності ($r=0,762$), самоповага ($r=0,662$) та контактність ($r=0,626$).

Отримані результати свідчать про те, що студенти, які орієнтовані на соціально значущу самореалізацію, більшою мірою прагнуть професійного розвитку, досягнення професійної компетентності та успішної реалізації себе у майбутній професійній діяльності. Особливо високий кореляційний зв'язок із показником забезпечення успішності майбутньої професійної діяльності свідчить про те, що професійна спрямованість виступає одним із провідних мотивів соціально орієнтованої самореалізації студентської молоді.

Кореляційний зв'язок із самоповагою дозволяє припустити, що студенти з високим рівнем соціально-корпоративних установок самореалізації характеризуються більш позитивним ставленням до себе, впевненістю у власних можливостях та усвідомленням власної значущості. Це може свідчити про те, що позитивне самоствавлення виступає важливою психологічною передумовою активної самореалізації у соціальному та професійному середовищі.

Наявність позитивного взаємозв'язку із контактністю вказує на те, що студенти, орієнтовані на соціально-корпоративні форми самореалізації, є більш відкритими до міжособистісної взаємодії, комунікації та співпраці з іншими людьми. Це є закономірним, оскільки реалізація себе у соціальному середовищі значною мірою залежить від розвинених комунікативних здібностей та здатності ефективно взаємодіяти з оточенням.

Отже, отримані результати підтверджують, що соціально-корпоративні установки самореалізації студентської молоді тісно пов'язані з професійною мотивацією, позитивним самоствавленням та розвиненими комунікативними

якостями, що створює сприятливі умови для успішного професійного становлення та особистісного розвитку студентів.

Кореляційні зв'язки змінної «суб'єктно-особистісні установки самореалізації» (рис. 2.6) виявлено низку статистично значущих взаємозв'язків на рівні $p \leq 0,01$. Зокрема, встановлено позитивні кореляції з такими показниками, як прагнення до творчості ($r=0,704$), самоповага ($r=0,620$), готовність до чергових занять ($r=0,744$) та автономність ($r=0,666$). Водночас зафіксовано обернений кореляційний зв'язок із показником особистісних бар'єрів ($r=-0,578$).

Отримані результати свідчать про те, що студенти з вираженими суб'єктно-особистісними установками самореалізації більшою мірою орієнтовані на творчий підхід до діяльності, саморозвиток та реалізацію власного потенціалу. Високий кореляційний зв'язок із прагненням до творчості вказує на те, що процес самореалізації для таких студентів тісно пов'язаний із можливістю самовираження, пошуку нових рішень та прояву індивідуальності.

Позитивний зв'язок із самоповагою свідчить про те, що суб'єктно-особистісна самореалізація супроводжується позитивним ставленням до себе, впевненістю у власних силах та усвідомленням власної значущості. Це дозволяє припустити, що високий рівень самоповаги є важливим психологічним ресурсом для особистісного розвитку та реалізації індивідуального потенціалу.

Особливо вираженим виявився зв'язок із готовністю до чергових занять, що може свідчити про відповідальне ставлення студентів до навчального процесу, організованість та усвідомлення значущості професійної підготовки для майбутньої самореалізації. Такі студенти характеризуються більшою внутрішньою дисциплінованістю та активною залученістю у процес професійного становлення.

Кореляція з автономністю вказує на прагнення досліджуваних до самостійності, незалежності у прийнятті рішень та здатності керувати власною поведінкою відповідно до особистісних переконань і цінностей. Це свідчить про достатній рівень суб'єктності та внутрішньої свободи у процесі самореалізації.

Обернений зв'язок із особистісними бар'єрами дозволяє стверджувати, що зі зростанням рівня суб'єктно-особистісних установок самореалізації зменшується

кількість внутрішніх перешкод, невпевненості, страхів та внутрішніх суперечностей, які можуть ускладнювати процес особистісного розвитку. Це свідчить про те, що орієнтація на саморозвиток, автономність і творчість сприяє подоланню внутрішніх бар'єрів та більш успішній самореалізації студентської молоді.

У результаті кореляційного аналізу було встановлено статистично значущі прямі взаємозв'язки на рівні $p \leq 0,01$ між досліджуваною змінною та такими показниками: прагненням домогтися схвалення батьків та оточуючих ($r=0,626$), забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності ($r=0,682$), прагненням до творчості ($r=0,520$), бажанням бути прикладом для одногрупників ($r=0,504$), а також прагненням досягти поваги викладачів ($r=0,565$). Водночас виявлено обернений кореляційний зв'язок із особистісними бар'єрами ($r=-0,537$).

Отримані результати свідчать про те, що процес самореалізації студентської молоді значною мірою пов'язаний із професійною спрямованістю, соціальним визнанням та прагненням до особистісного розвитку. Найбільш виражений зв'язок із показником забезпечення успішності майбутньої професійної діяльності вказує на те, що студенти розглядають самореалізацію як важливу умову майбутнього професійного успіху та професійного становлення.

Кореляція із прагненням досягти схвалення батьків та оточуючих, а також поваги викладачів свідчить про значущість соціального схвалення для студентського віку. Для частини досліджуваних важливо отримувати позитивну оцінку власних досягнень від значущого соціального оточення, що виступає додатковим стимулом до активної діяльності та самореалізації.

Позитивний зв'язок із прагненням до творчості вказує на те, що самореалізація студентської молоді супроводжується потребою у творчому самовираженні, пошуку нових підходів та реалізації власної індивідуальності. Це свідчить про важливість творчої активності як одного з чинників особистісного розвитку та професійного становлення.

Встановлений зв'язок із бажанням бути прикладом для одногрупників може свідчити про прагнення студентів до соціальної значущості,

самоствердження та визнання у студентському середовищі. Такі студенти схильні демонструвати більш активну життєву позицію та орієнтацію на досягнення успіху.

Обернений взаємозв'язок із особистісними бар'єрами свідчить про те, що зі зростанням рівня самореалізації зменшується вплив внутрішніх труднощів, невпевненості, страху невдачі та внутрішньої конфліктності. Це дозволяє припустити, що активна орієнтація на професійний розвиток, творчість і соціальне визнання сприяє подоланню внутрішніх перешкод та більш успішній реалізації особистісного потенціалу студентської молоді.

У ході кореляційного аналізу було встановлено статистично значущі взаємозв'язки на рівні $p \leq 0,01$ між досліджуваною змінною та такими показниками: забезпечення успішності майбутньої професійної діяльності ($r=0,619$), деструктивність ($r=0,644$), самоповага ($r=0,620$), прагнення придбати глибокі та міцні знання ($r=0,678$), потреба в пізнанні ($r=0,537$) та спонтанність ($r=0,582$).

Отримані результати свідчать про те, що процес самореалізації студентської молоді тісно пов'язаний із професійною мотивацією та пізнавальною активністю. Найбільш виражений зв'язок із прагненням здобути глибокі та міцні знання вказує на те, що самореалізація досліджуваних значною мірою базується на орієнтації до професійного й інтелектуального розвитку. Для студентів важливим є не лише формальне здобуття освіти, а й реальне оволодіння знаннями та професійними компетентностями.

Позитивний зв'язок із показником забезпечення успішності майбутньої професійної діяльності підтверджує, що професійне становлення та реалізація себе у майбутній професії виступають важливими чинниками особистісної самореалізації студентської молоді. Це свідчить про усвідомлення досліджуваними значущості навчання для подальшого професійного успіху.

Кореляція із самоповагою дозволяє припустити, що позитивне ставлення до себе, впевненість у власних можливостях та усвідомлення власної цінності сприяють активнішому прагненню до самореалізації та професійного розвитку.

Самоповага виступає важливим внутрішнім ресурсом особистісного становлення студентів.

Встановлений зв'язок із потребою в пізнанні свідчить про виражену орієнтацію студентів на саморозвиток, інтелектуальну активність та прагнення до розширення власного досвіду і знань. Це підтверджує важливу роль пізнавальної мотивації у процесі особистісної самореалізації.

Позитивна кореляція зі спонтанністю може вказувати на здатність досліджуваних більш вільно проявляти власні емоції, думки та поведінкові реакції, бути відкритими до нового досвіду та менш обмеженими жорсткими поведінковими стереотипами. Така особливість сприяє більш гнучкому й творчому процесу самореалізації.

Водночас привертає увагу позитивний зв'язок із показником деструктивності. Це може свідчити про те, що у частини студентів процес самореалізації супроводжується внутрішньою напруженістю, суперечностями або труднощами у виборі конструктивних способів досягнення власних цілей. Ймовірно, надмірне прагнення до досягнення результату чи високий рівень внутрішніх вимог до себе може призводити до емоційного виснаження, внутрішніх конфліктів або проявів неадаптивних форм поведінки.

Отже, отримані результати свідчать про те, що самореалізація студентської молоді тісно пов'язана із професійною мотивацією, пізнавальною активністю, позитивним самостваленням та прагненням до особистісного розвитку. Водночас окремі аспекти самореалізації можуть супроводжуватися внутрішньою напруженістю та потребують подальшого психологічного аналізу.

Висновки до другого розділу

У результаті проведеного емпіричного дослідження було виявлено психологічні особливості особистісної самореалізації студентської молоді. Аналіз результатів засвідчив, що для більшості досліджуваних характерними є достатньо високі показники оптимістичності, конструктивності, активності, креативності та прагнення до саморозвитку. Це свідчить про наявність у

студентів позитивної орієнтації на майбутнє, готовності до професійного становлення, активної життєвої позиції та прагнення до реалізації власного потенціалу.

Встановлено, що у структурі мотивації навчальної діяльності студентської молоді домінують професійні та пізнавальні мотиви. Найбільш значущими для досліджуваних виявилися прагнення забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності, отримувати інтелектуальне задоволення від навчання та здобувати глибокі й міцні знання. Це свідчить про достатньо високий рівень професійної спрямованості студентів та усвідомлення важливості навчальної діяльності для подальшої професійної самореалізації.

Дослідження особливостей самоставлення дозволило встановити, що більшість студентів характеризуються позитивним ставленням до себе та достатнім рівнем самоповаги. Водночас у частини досліджуваних виявлено прояви самоприниження та внутрішньої конфліктності, що може негативно впливати на процес особистісної самореалізації та професійного становлення.

Результати дослідження самоактуалізації показали, що найбільш вираженими характеристиками студентської молоді є потреба в пізнанні, саморозуміння, гнучкість у спілкуванні, автономність та контактність. Це свідчить про прагнення студентів до самопізнання, розвитку власних здібностей, творчого самовираження та ефективної міжособистісної взаємодії.

На основі кореляційного аналізу встановлено, що особистісна самореалізація студентської молоді тісно пов'язана з професійною мотивацією, прагненням до творчості, самоповагою, потребою у пізнанні, автономністю та комунікативною активністю. Водночас виявлено обернені зв'язки між окремими показниками самореалізації та особистісними бар'єрами, що свідчить про негативний вплив внутрішньої невпевненості, страхів і внутрішніх суперечностей на процес реалізації особистісного потенціалу.

Отже, результати дослідження підтверджують, що особистісна самореалізація студентської молоді є складним багатокomпонентним процесом, який залежить від мотиваційних, особистісних, комунікативних та

самоактуалізаційних характеристик особистості. Отримані результати можуть бути використані для розробки психологічних рекомендацій та програм, спрямованих на підтримку особистісного розвитку й професійного становлення студентської молоді.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретико-емпіричне дослідження психологічних особливостей особистісної самореалізації студентської молоді. У результаті проведеного дослідження досягнуто поставленої мети та виконано основні завдання роботи.

На основі теоретичного аналізу наукової літератури встановлено, що проблема самореалізації особистості є однією з актуальних у сучасній психологічній науці. Самореалізація розглядається як складний, динамічний та багатогранний процес розкриття особистісного потенціалу людини, реалізації її здібностей, цінностей, життєвих смислів і прагнень у різних сферах життєдіяльності. Встановлено, що значний внесок у дослідження цього феномену зробили представники гуманістичної, екзистенціальної та діяльнісної психології, зокрема А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, Е. Фромм, С. Рубінштейн, Т. Титаренко, С. Максименко, І. Бех та інші.

З'ясовано, що студентський вік є важливим етапом особистісного та професійного становлення, у межах якого активно формуються професійна ідентичність, система цінностей, мотиваційна сфера, життєві орієнтації та прагнення до самореалізації. Саме у цей період особистість найбільш активно прагне до самопізнання, самоствердження та реалізації власного потенціалу.

У межах емпіричного дослідження встановлено, що для студентської молоді характерними є достатньо високі показники оптимістичності, конструктивності, активності, креативності та прагнення до саморозвитку. Це свідчить про позитивну орієнтацію досліджуваних на професійне становлення, розвиток власних здібностей та досягнення життєвих цілей. Водночас у частини студентів виявлено наявність особистісних бар'єрів, внутрішньої невпевненості та елементів самоприниження, що можуть ускладнювати процес повноцінної самореалізації.

Результати дослідження мотивації навчальної діяльності показали, що провідними мотивами студентської молоді є прагнення забезпечити успішність

майбутньої професійної діяльності, отримувати інтелектуальне задоволення та здобувати глибокі й міцні знання. Це свідчить про домінування професійних та пізнавальних мотивів у структурі навчальної мотивації досліджуваних.

Дослідження самоствавлення засвідчило, що більшість студентів характеризуються позитивним ставленням до себе та достатнім рівнем самоповаги, що виступає важливою психологічною передумовою особистісної самореалізації. Водночас частина досліджуваних демонструє внутрішню конфліктність та схильність до самозвинувачення, що може негативно впливати на їхнє психологічне благополуччя та професійне становлення.

Аналіз результатів самоактуалізації показав, що найбільш вираженими характеристиками студентської молоді є потреба в пізнанні, саморозуміння, гнучкість у спілкуванні, автономність та контактність. Це свідчить про прагнення студентів до самопізнання, особистісного розвитку, ефективної міжособистісної взаємодії та самостійності у прийнятті рішень.

На основі кореляційного аналізу встановлено, що особистісна самореалізація студентської молоді тісно пов'язана з професійною мотивацією, самоповагою, прагненням до творчості, потребою в пізнанні, автономністю та комунікативною активністю. Виявлено, що високий рівень самореалізації супроводжується зменшенням особистісних бар'єрів, внутрішньої невпевненості та внутрішньої конфліктності.

Отже, результати дослідження підтверджують, що особистісна самореалізація студентської молоді є важливою умовою гармонійного особистісного розвитку та професійного становлення. Вона залежить від комплексу мотиваційних, особистісних та соціально-психологічних чинників, які визначають здатність особистості реалізовувати власний потенціал у навчальній, професійній та соціальній діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці та впровадженні психологічних програм і методичних рекомендацій, спрямованих на розвиток особистісної самореалізації студентської молоді, формування позитивного

самоствлення, професійної мотивації та психологічної стійкості в умовах професійного становлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асеева Ю.О., Вепрінцева Д.К. Самореалізація як психологічний феномен. *Ментальне здоров'я № 2* (2024). С.3-7 DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2005/2024-2-1>
2. Балл Г. О. Гуманістичні універсалії освітнього простору: можливості самореалізації особистості: *матер. Всеукр. конф. / АПН України, Інститут психології ім. Г.С.Костюка. (м. Київ, 28-29 вересня 2007 року)* Лабораторія методології і теорії психології, Національний технічний ун-т України «Київський політехнічний ін-т». Факультет соціології. Кафедра психології та педагогіки ; ред. Г. О. Балл, Н. А. Бастун. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 246 с.
3. Балл Г. О. Концепція самоактуалізації особистості в гуманістичній психології. *Психологія і суспільство*. 2017. №2. С. 16– 32.
4. Бездудна О. М. Педагогічні умови самореалізації студентів технічного коледжу. URL: nbuv.gov.ua/Soc-Gum/pspo...
5. Бех, І.Д. (2017). Самореалізація особистості як визначальний чинник її життєдіяльності. *Багатовимірність особистості: теорія, психодіагностика, корекція : зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. семінару з міжнар. участю (23 березня 2017 р., м. Полтава)*. С. 31–36. <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7947>
6. Боднар М. Б. Вплив етнопсихологічних життєвих орієнтацій на самоактуалізацію студентської молоді: автореф. дис ... канд. психол. наук: 19.00.05. Київ, 2004. 20 с.
7. Ватковська М. Г. Самореалізація особистості в освітньому просторі : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10 / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2010. 20 с.
8. Вівчарик Т. П. Загальна психологія, історія психології: *посібник*. Чернівці, 2000. 20 с.

9. Вівчарик Т. П. Психологічні механізми самореалізації жінки (на прикладі жіночої молоді, включеної у творчу професійну діяльність): автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Київ, 2000. 17 с.].
10. Власова О. І. Фактори розвитку потенціалу соціальної обдарованості в юнацькому віці. *Вісник КНУ. Соціологія. Психологія. Педагогіка*. 2004. Вип. 22. С. 24–27.
11. Галета Я. Особливості самореалізації особистості в інформаційному середовищі навчання. *Наукові Записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2010. Вип. 91. С. 57–60. (Серія «Педагогічні науки»).
12. Демиденко В. Самореалізація: сутність, становлення, розвиток. *Педагогіка і психологія*. 2004. №2. С. 32–37.
13. Зарицька В. В. Формування у старшокласників здатності до самореалізації: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Харківський національний ун-т ім. В.Н.Каразіна. Харків, 2006. 209 с.
14. Ковальова А. В. Педагогічні умови самореалізації старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи: автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.07. Луганськ, 2005. 20с.
15. Костенко, Д. (2024). Самореалізація особистості як особистісний чинник формування життєстійкості. *Вища освіта України*, 1 (2024), с. 149–157.
16. Логвиненко В. І. Соціально-філософський аналіз поняття «самореалізація». *Філософія і політологія в контексті сучасної культури. Філософія*. 2013. В. 6 (III). С. 114–118
17. Максименко С. Д. Загальна психологія: *підручник* / [С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, В. О. Соловієнко]. Київ : Форум, 2000. 543 с.
18. Максименко С. Д. Психологія внутрішнього світу. Розвиток особистісної активності : *теоретичні аспекти : зб. наук. пр. / за ред. акад. С. Д. Максименка*. Київ : Міленіум, 2005. С. 3–32.
19. Максименко С. Д., Осьодло В. І. Структура та особистісні детермінанти професійної самореалізації суб'єкта. *Проблеми сучасної психології: зб.*

- наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Вип. 8. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. С. 3–19.*
20. Матукова Г. І. Самореалізація як чинник становлення компетентності майбутніх економістів. URL : nbuv.gov.ua/portal/soc.../matukova.pdf.
21. Мільчевська, Г. С. (2016). Самореалізація особистості як соціально-педагогічна проблема. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. № 1 (38). С. 180–182.
22. Неграш О.І. Основні підходи до дослідження самореалізації в сучасній психології. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2023/56-2023/33.pdf> (дата звернення 07.04.2025)
23. Пилипенко Н. Психологічні особливості самореалізації особистості в умовах професійної кризи. *Соціальна психологія*. 2005. №3(11). С. 72–79.
24. Пінська О.Л. Психологічні аспекти самореалізації особистості. *Вісник університету ім. Альфреда Нобеля. Серія Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*. 2022. 2 (24). С.107-113
25. Професійна самореалізація та кар'єрне зростання майбутніх фахівців на сучасному етапі: іноваційний проект /за ред. О. І. Орленка. Київ: Український інститут підприємництва, 2005. 11 с.
26. Садова М. А. Потенціал самореалізації особистості як предмет психологічного дослідження: методологічні аспекти. *Наукові праці МАУП*. 2008, Т. 15. Ч. 2. С. 231–238.
27. Садова М. А. Професійна самореалізація особистості: біографічний аспект. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики: міжвузівський зб. наук. праць*. .Одеса: Астропринт, 2008. . Вип. 39–40. С. 291–296.
28. Сердюк Л. З. Особистісний модус самореалізації майбутніх фахівців. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / Ун-т. менедж. освіти НАПН*

- України. Вип. 10(23) / голов. ред. В. В. Олійник. Київ: АТОПОЛ, 2014. С. 239–248.41
- 29.Смірнов С., Дмитрищук Н., Силенко Ю. Партнерська взаємодія як основа успішності професійної самореалізації здобувачів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету*.
- 30.Співак Л. Вікова динаміка національної самореалізації особистості в юності. *Проблеми сучасної психології*. 2015. Вип. 27. С. 546–557.
- 31.Старинська Н. В. Адапційний потенціал як чинник професійної самореалізації особистості. *Вісник Харківського національного університету ім. Г.С. Сковороди*. Вип. 38. Харків – ХНПУ-2011. URL : <http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc-Gum/vkhnpu-psyknol/2011-38/index/html/>
- 32.Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. Київ : Либідь, 2003. 376 с.
- 33.Чертов В.І. Саморозвиток і самореалізація особистості в освітньому просторі. 2023. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4391/>
- 34.Яремко Р. Я. Соціально-психологічні особливості розвитку професійної самореалізації майбутніх фахівців з пожежної безпеки: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. 2022. 267 с.
- 35.Яремко Р.Я. Проблема професійної самореалізації у психологічній літературі. *Людина, культура, техніка в новому тисячолітті : зб. наук. статей за матеріалами XXIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 28 квітня 2022 р.)*. Х.: Нац. аеро-косм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», 2022. Ч. I. С. 138-139.
- 36.Яремко Р.Я. Процес розвитку професійної самореалізації майбутніх фахівців з пожежної безпеки. *Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. Северодонецьк: Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2018. № 1 (45). С. 345-353

37. Яремко Р.Я. Теоретичні аспекти самореалізації здобувачів вищої освіти. *Видатні постаті психології: історія, сучасність і перспективи* : зб. наук. статей за матеріалами VIII регіонального наукового семінару (м. Львів, 10 травня 2022 р.). Львів: Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2022. С. 183-186.
38. Maute M. F. Patterns of Emotional Responses and Behavioral Consequences of Dissatisfaction. *Applied psychology: an International Review*. 1999. Vol. 48. №4. P. 105–108.
39. Oatley K. The self with others: the person and the interpersonal context in the approaches of C R. Rogers and R. D. Laing. *Personality: Theory, Measurement and Research* / Ed. by F. Fransella. London: Methuen, 1981. . 191– 207.
40. Qiang, L. (2021). The Influence of “Self-Realization” Goal-Oriented Curriculum on Students’ Self-Development. *Journal of Finance Research*, 4 (6), 92–96. <https://doi.org/10.26549/jxffcxysj.v4i6.6838>
41. Xiang, W. (2024). Essence and structure of professional self-realization of higher education students in China. *ScienceRise: Pedagogical Education*, (4(61), 61–66. <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2024.319420>
42. Yaremko, R., Vavryniv, O., Tsiupryk, A., Perelygina, L., & Koval, I. Research of content parameters of the professional self-realization of future fire safety specialists. *Amazonia Investiga*. 2022. № 11 (53). P. 288-297. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.53.05.28>